

АКТУАЛЬНІСТЬ ПОШИРЕННЯ ІДЕЙ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Тетяна Чорна

доцент кафедри товарознавства та техногенно-екологічної безпеки

Ірина Сагайдак

доцент кафедри товарознавства та техногенно-екологічної безпеки

Університет державної фіскальної служби України

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС ЄС

Європейська Комісія висунула набір політичних ініціатив, так званий Європейський зелений курс (The European Green Deal). Це програма дій, в центрі якої – амбітний план переходу до кліматично нейтральної Європи до 2050 року. Це відповідь ЄС не лише на глобальні проблеми зміни клімату, забруднення, втрати біорізноманіття, а й реакція на запит європейських громадян на включення кліматичних викликів в політичний порядок ЄС.

Курс закріплений в Комюніке «Європейський зелений курс» 11 грудня 2019 року, і базується, з одного боку, на вже існуючих політиках і законодавстві в сферах ЄЗК, з іншого боку, для його імплементації будуть розроблені нові стратегії, плани, законодавство, переважно в 2020-2021 рр. Основними сферами ЄЗК є клімат, енергетика, транспорт, промислова політика, циркулярна економіка, біорізноманіття, сільське господарство, відходи, торгівля.

УКРАЇНА І ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ КУРС

Україна обрала стратегію «раннього долучення» до ініціативи Європейської Комісії. Залучення України до формування Європейського зеленого курсу на ранніх етапах, а також участь у пов'язаних із ним міжнародних Альянсах, стосується не лише екологічних проблем і кліматичних амбіцій, а також і нових умов доступу до європейського ринку, нової системи технічного регулювання та стандартів, що відкриває для країни та бізнесу можливість стати важливим гравцем в новій економічній парадигмі Європейського Союзу.

Наразі зміна клімату і зелена трансформація перетворились у питання національної безпеки і стали частиною євроатлантичної інтеграції.

ЛІНІЙНА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІКИ

видобуток

виробництво

поширення

споживання

відходи

Економічна модель виробництва та споживання, що склалася на сьогодні в більшості країн світу, включаючи і Україну, представляє собою лінійну систему: **видобуваємо-виробляємо-використовуємо-викидаємо**. Наразі, очевидно, що дана модель продукує величезні обсяги відходів різного характеру, формуючи так званий екологічний слід.

МОДЕЛЬ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Альтернативою лінійній економіці може виступити так звана, **циркулярна економіка**, або **економіка замкненого циклу** – модель економічного розвитку, основою якої є раціональне використання ресурсів та їхнє відновлення. Ця концепція базується на трьох принципах «3R»: **скорочення споживання, повторне використання та переробка** (reduce, reuse, recycle).

ПЕРЕВАГИ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключова ідея циркулярної економіки полягає в тому, щоб заново переосмислити споживчі навички від «взяти, використати і викинути» до моделі, коли продукти виготовляються і просуваються таким чином, щоб їх матеріали і компоненти можна використовувати багато разів.

Переваги циркулярної економіки:

- ❖ інноваційні та ресурсоефективні способи виробництва та споживання;
- ❖ захист підприємств від дефіциту ресурсів та нестабільних цін;
- ❖ оптимальна утилізація відходів;
- ❖ економія енергії внаслідок замкненого виробничого циклу;
- ❖ зменшення негативного впливу на довкілля.

ОСВІТА – ПРОВІДНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОШИРЕННЯ ІДЕЇ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Перехід на економіку замкнутого циклу потребує формування й розвитку культури споживання й виробництва і, найголовніше – значної переорієнтації свідомості всіх верств населення. На нашу думку, наразі основним завданням для України, є поширення ідей циркулярної економіки, провідним інструментом якого виступає освіта.

Проведений нами аналіз показав, що у більшості ЗВО для здобувачів першого (бакалаврського) рівня лише за галузями знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» та 07 «Управління та адміністрування» введено в структуру навчальних планів і успішно викладається курс «Циркулярна економіка, і далеко не на всіх спеціальностях.

Що стосується УДФСУ, то для здобувачів вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» за ООП «Економіка підприємства» курс викладається вже декілька років, а для спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за ОПП «Товарознавство та експертиза в митній справі» введено в структуру навчального плану.

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА

Що стосується інженерних спеціальностей, то тут слід зазначити, що вирішення проблем довкілля пов'язують більше все-таки з удосконаленням технологій, а від так і навчальні плани наповнюються відповідними технічними дисциплінами.

А для більшості галузей знань і спеціальностей циркулярна економіка – це окремі елементи у вигляді виховних заходів, флешмобів, акцій До дня Землі типу «Посади дерево» тощо.

Слід зазначити, що сьогодні посилюється академічна дискусія у сфері ринкової трансформації економіки відповідно до моделі замкненого циклу – проведення різноманітних наукових комунікативних заходів (конференцій, семінарів, круглих столів), до яких активно залучається студентська молодь.

ЄС

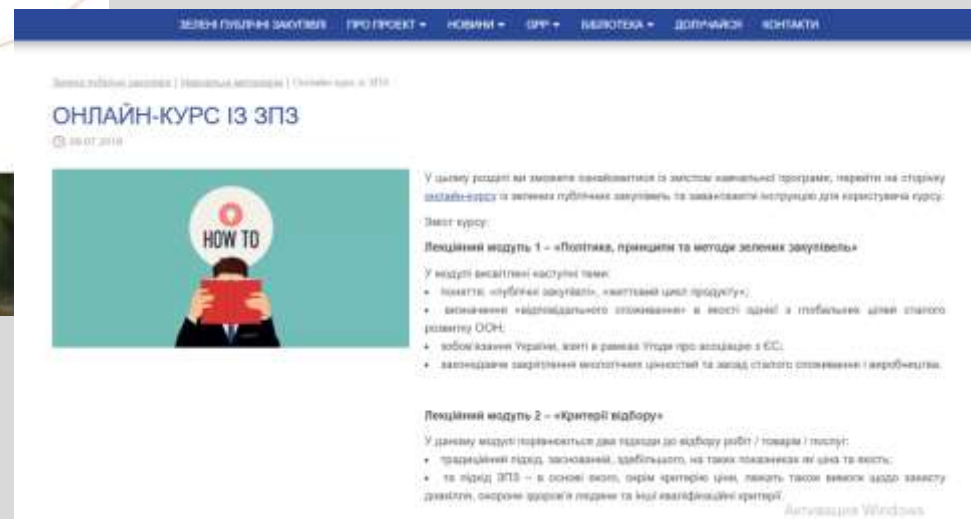
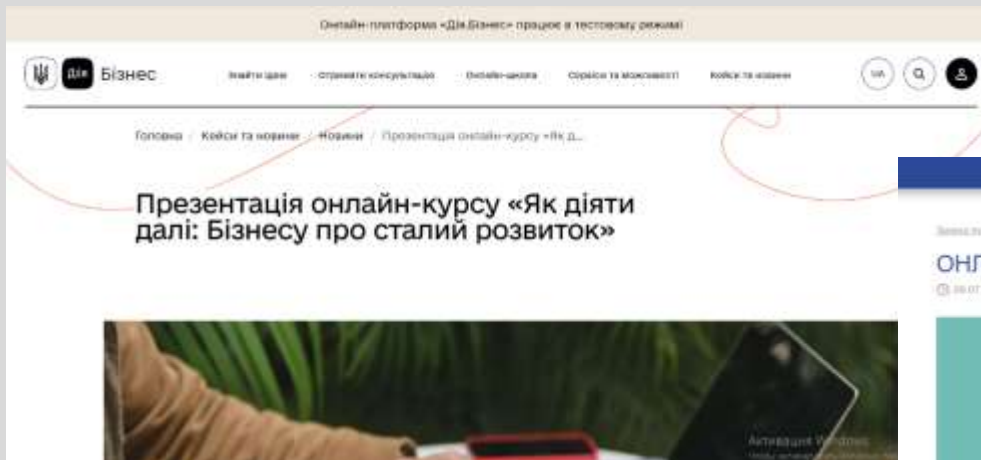
Для того, щоб економіка стала циркулярною, необхідно набагато більше, ніж просто повна утилізація всіх відходів. Наш світ очікують радикальні зміни: від вибору сировини, способів розробки продукції та нових концепцій обслуговування – до широкого використання побічних продуктів одного виробництва як повноцінної сировини для іншого. **Саме це вимагає підготовки відповідних фахівців, змістом професійної діяльності яких стане циркулярна економіка.** Крім того, для розвитку циркулярної економіки не менш важливе значення мають зміни свідомості виробника та споживача, налагодження тісної співпраці між промисловістю, дослідниками та владою. Наукові дослідження й підготовка фахівців з циркулярної економіки покликані створити нові моделі бізнесу та зразки продукції, де від початку враховуватимуть необхідність легкого технічного обслуговування, багаторазового використання та подальшої переробки.

Разом з тим, питання про підготовку фахівців з циркулярної економіки в Україні ще не ставиться на порядок денний.

При переході на економіку замкнутого циклу суб'єкти господарювання мають передбачати зміни в кон'юктурі ринку та глобальних трендах, модернізуючи при цьому свої виробництва та інвестуючи у переробку. Для українських підприємців малого та середнього бізнесу та бізнес-лідерів, зацікавлених в переході до циркулярної економіки запропоновано онлайн-курс «Як діяти далі: Бізнесу про сталий розвиток». Курс, започаткований Програмою розвитку ООН (ПРООН) в Україні, спрямований на допомогу підприємцям інтегрувати Цілі сталого розвитку у власні стратегії розвитку.

Окремо слід зазначити, що як на вітчизняних, так і міжнародних онлайн-платформах, на офіційних сайтах громадських організацій розміщено освітні онлайн-курси для засновників стартапів, представників університетів, наукових установ, інноваційних структур, громадських організацій та реального сектора економіки, які займаються створенням інноваційних продуктів, технологій чи послуг, що спрямовані на захист навколишнього середовища.

Онлайн-платформи відкритих онлайн курсів

- ❖ Освітній Хаб - EduHub.in.ua: <https://eduhub.in.ua>
- ❖ Prometheus: <https://prometheus.org.ua>
- ❖ Спільнота практик: сталий розвиток: <https://udl.despro.org.ua>
- ❖ Онлайн майданчик Швейцарсько-українського проєкту "Підтримка децентралізації в Україні" DESPRO для представників органів місцевого самоврядування, виконавчої влади, громадських організацій для обміну досвідом, що популяризує поширення кращих практик, генерації нових ідей проєктів розвитку та сприяє комунікації й взаємодії у форматі е-курсів.
- ❖ ВУМ online, Відкритий Університет Майдану: <https://vumononline.ua/>
- ❖ EdEra (Education Era): <https://www.ed-era.com/>

8 листопада 2017 року Кабінет Міністрів України затвердив Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року. Передбачається, зокрема, створити регіональні центри з утилізації відходів. Органи місцевого самоврядування України також зобов'язані створити системи пунктів повторного використання деяких товарів, наприклад, побутової техніки, меблів, одягу.

**Річний обсяг генерування промислових відходів в Україні складає ~420 млн. т.
Обсяги побутових відходів, що утворюються щорічно становлять ~11 млн. т.
Обсяг накопичення промислових відходів у спеціально відведених місцях або об'єктах становить ~14 млрд. т.**

Але для цього слід навчити українців правильно поводитися з відходами і пояснити їм, що в сучасному та майбутньому світі вторинний ресурс – це частина економіки.

Пропаганда сортування відходів – це чудово, але водночас вона виглядає, здебільшого, як тимчасові акції.

Населення необхідно інформувати про товари з переробленої сировини, надавати можливість ними користуватися. Лише так коло замкнеться, і лише тоді наша країна наблизиться до моделі циркулярної економіки. Бо циркулярна економіка – це конструктор: як живий організм є частиною «харчового ланцюга» так і сміття є ланкою ланцюжка промислового.

Дякую за увагу!

